

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשת צו – פרה | גיליון מס 40 | אדר ב' תשפ"ד

כל התורה סיפור אחד

כל התורה עניין אחד

(תוספתא סנהדרין פ"ז ה"ה)

מבט כללי על פרשיות השבוע והשתלבותם כחלק מהסיפור הגדול של התורה

פרשת צו: "המטבח" הפנימי של עבודת הכהנים

הנוגעות לפרטי מעשה הקרבנות, וממילא נוגעות רק לכהנים. ותחילת הפרשה באה ללמד על דיני המזבח כיצד קובעים אותו כמזבח העולה, שהוא הקרבן העיקרי הדורון החביב העולה כליל לגבוה. וזאת על ידי שמתקיימת מערכה של אש תמיד כל הלילה, ומותר להקטיר עליה את האימורים שנטתרו מקרבנות היום. וכן מצוות תרומת הדשן, כפי שביאר מו"ר בן מלך בטוטו"ד על יסוד הפסוק בתהילים "ועולתך ידשנה סלה". דהיינו שזכרון העולה בא לפניו להביא ריצוי ונחת רוח, ורק על גבי הרקע של קרבנות העולה, יכולים לבוא יתר הקרבנות, שהם חלבי השלמים.

וזה הטעם לדבר פלא שמצאנו בפרשת ויקרא שבקרבנות החטאת נאמר שהם נשחטים בצפון, אולם בתורה לא נאמר בפירוש שהחטאת תישחט בצפון, אלא נאמר (ד, כב) "וְשָׁחַט אֹתוֹ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה לִפְנֵי ה' חֲטָאת הוּא". וכן בהמשך בחטאת יחיד (פסוק כט), וכן בפרשת צו (ו, יח).

והיינו מפני שעיקר חשיבות וקדושת המקום מוקנית לצפון המזבח מצד שחיטת העולה שם, שמביאה חביבות וקדושה יתירה. ושאר הקרבנות קרבים שם כנספחים ונגררים אחר קדושת המקום. וכלשון הכתוב: "וערך עליה העולה, והקטיר עליה חלבי השלמים".

פרשת צו היא המשך בלתי נפרד מפרשת ויקרא, המשך ספר הלכות 'תורת כהנים', אולם ניכר הבדל בין סוג הפרשיות שנדונות בפרשת ויקרא לסוג הדברים בהם עוסקת פרשת צו. בפרשת צו מופיעים למעשה השלמות לפרשת ויקרא, אם בפרשת ויקרא למדנו על קרבן העולה, עתה בפרשה זו מבארת התורה כיצד קובעים עולה זו לקרבן החשוב. וכן זבח השלמים שבפרשת ויקרא למדנו על סדרי הקרבנות וכאן משלימה התורה את הלכות אכילתו וכך בחטאת ובאשם. וראשית יש לשים לב שפרשת ויקרא ומצוותיה נאמרו לכל בני ישראל. "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, אדם כי יקריב וגו'", ורק ביצוע העבודות בפועל מתייחד לבני אהרן הכהנים. ואילו פרשת צו ומצוותיה מעיקרם נאמרו רק לאהרן ולבניו. "צו את אהרן ואת בניו לאמר". וצריך לתת גדר מה קבעה תורה מקומו בפרשת ויקרא, ומה משייכת התורה לפרשת צו.

והעולה בפשטות ממחזה הדברים, שבפרשת ויקרא נתפרשו ההלכות שקובעים את מהות הקרבן, העולה נקטרת כליל, והמנחה מקטירים את אזכרתה, השלמים מקטירים את אימוריהם, והחטאת מוקרבת על חטא וטעונה סמיכה והזאת דם באצבע. ואילו בפרשת צו, התורה מלמדת את ההלכות

ייבוי במקרא

הערות ורעיונות בפרשיות השבוע

בין קדשי קדשים וקדשים קלים מלשונות הפסוקים עצמם

(ו, י) לֹא תֹאכְלָה חֵמֶץ חֶלְקֶם נִתְּנִי אֵתָּה מֵאִשֵּׁי קֹדֶשׁ קְדָשִׁים הוּא כְּחֲטָאת וְכֹאֶשֶׁם:
(ו, יח) וְדָבָר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַחֲטָאת בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֲטָאת לִפְנֵי ה' קֹדֶשׁ קְדָשִׁים הוּא.

ההבדל בין קדשי קדשים לקדשים קלים הוא, בעיקר בשלשה דינים שנאמרו בקדשי קדשים: א. שק"ק נשחטים בצפון, ואילו קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה.

ב. שק"ק נאכלים לזכרי כהונה. ואילו קדשים קלים נאכלים לכל טהור.

ג. שק"ק נאכלים לפנים מן הקלעים ונפסל ביוצא (מן העזרה), וקדשים קלים בכל העיר.

ד. גם מה שנאכלים ליום אחד ונפסלים בלינה, משמע בסוגיא דהוא מדין קדשי קדשים, אבל יש גם קדשים קלים שנאכלים ליום אחד והם תודה ואיל נזיר ופסח.

וזה פשוט שעיקר הדבר שקובע אם הקרבן הוא קדשי קדשים או קדשים קלים, הוא בזה שקדשי קדשים הולך כולו לגבוה, ואילו קדשים קלים יש בו אכילת הדיוט. ולפיכך קדשי קדשים יש בהם דין של שחיטת צפון, שנקרא "מקום הקודש" (ויקרא יד, יג). ואף שחטאת ואשם נאכלים לכהנים, בכל זאת הם קדשי קדשים, משום שאכילתם היא מצד חלק גבוה, שהרי אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה.

והדברים מפורשים בכתוב (בפרשת מצורע לגבי אשם מצורע ויקרא יד, יג): "ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש, כי כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא"

ואמנם יש בפסוק זה דרשות חז"ל כמובא ברש"י שם. אולם אין מקרא יוצא מדי פשוטו, שהתורה נותנת טעם לכך שהאשם הוא קודש קדשים, מפני שהאשם כמו חטאת אכילתם היא רק לכהן, ומשום כך הם קודש קדשים, ומטעם זה עליהם להישחט בצפון שהוא מקום הקודש.

והביאור בזה הוא בפשטות שהעולה כיון שעולה כליל לגבוה, ממילא גם שחיטתו היא חלק בלתי נפרד מהקרבנות. ולכן חובת שחיטתו היא ג"כ במקום הקודש בצפון לפני ה'. אבל שלמים ששחיטתו נעשית גם לשם אכילת חלק בעלים, הרי אף שיש בו חלק לגבוה, אבל השחיטה אינה חלק ממעשה ההקרבה, ואינה אלא הכשר והכנסת הדם והבשר לאכילה לכפרה והקטרה. אולם חטאת ואשם נחשבים כ'דבר הלמד מעולה' (זבחים נה.), שאף שיש בהם אכילה כיון שאכילתם היא מצד גבוה, שייך גם בהם דין שחיטת צפון במקום הקודש.

והנה יסוד זה מבואר ברמב"ם. עיין ספר המצות (מצוות עשה פט): 'שצוה את הכהנים לאכול בשר קדשים כלומר החטאת והאשם שהם קדשי הקדשים, והוא אמרו 'ואכלו אותם אשר כפר בהם', ולשון ספרא מניין שאכילת קדשים כפרה לישראל, תלמוד לומר 'ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליכם', הא כיצד כהנים אוכלים וישראל מתכפרין. וכו'. ומבואר הוא שמצוה זו מיוחדת בזכרי הכהנים, ואין נשים חייבות בה, כי קדשי הקדשים שבא בהם זה הכתוב, לא תאכלנה אותם הנשים. אמנם שאר הקדשים כלומר קדשים קלים, וכו'. ותאכלנה הנשים גם כן אלו הקדשים קלים, ואכילתם גם כן היא נגררת אחר המצוה, וכן גם כן תרומה הנה אכילתה נגררת אחר המצוה, אבל אין אכילת הקדשים קלים ותרומה, כמו אכילת בשר חטאת ואשם כי אכילת הבשר הזה מן החטאת ואשם, בו תשלם כפרת המתכפר כמו שבארו. ובא בו לשון הציווי באכילה, מה שלא בא לא בקדשים קלים ולא בתרומה. ולפיכך היא נגררת אחר המצוה, והאוכל אותה עושה מצוה, ולשון ספרא עבודת מתנה אתן את כהונתכם, לעשות אכילת קדשים בגבולים, כעבודת מקדש במקדש, מה עבודת מקדש במקדש, מקדש ידיו ואח"כ עובד, אף אכילת קדשים בגבולין מקדש ידיו ואח"כ אוכל וכו'. עכ"ל הרמב"ם.

מבואר בדבריו שאכילת חטאת ואשם הוא גדר שונה לגמרי מאכילת חזה ושוק ותרומה, שבחטאת ואשם האכילה היא חלק מהכפרה. ואכילת תרומה וקדשים קלים אף שיש בהם קדושה שאסורים לזרים, אבל הם רק "נגררים אחר המצוה". אכילת חטאת היא עבודה, ואכילת קדשים קלים חייבת בקידוש ידים בגבולין רק כנגררת, (כדי שתהיה דומה לקדשי קדשים שאכילתם היא עבודה).

ומשום שאכילתם היא עבודה והיא חלק מכפרת הקרבן, לכן הקרבן כולו לה', והוא קדשי קדשים. והוא טור נשגב, שאכילת זכרי כהונה, היא מחלק גבוה שבקרבן, והיא מכפרת כמו הקטרת האימורים, וכביכול אכילת הכהן היא כמזבח לשם גבוה. והוא מה שכתוב בפרשת קורח (במדבר יח, ט). "זה יהיה לך מקודש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם". הרי זה 'מן האש' פשוטו כמשמעו, שהם מוקטרים לגבוה באכילת הכהנים!.

ובזה מבואר לשון הכתוב בפרשת צו (ויקרא ו, ט): "והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוהו. לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם. כל זכר בבני אהרן יאכלנה חק עולם לדורותיכם מאשי ה' כל הנוגע בהם יקדש".

והביאור בפסוקים אלו הוא, שהמנחה מצד סוג הקרבן היא דורון כעולה, ובפרשת ויקרא פרשת המנחות באה אחרי עולת העוף ולפני שאר הקרבנות. ולכן היא כולה חלק גבוה, והשיריים שנאכלים לכהנים אכילתם היא מצד חלק גבוה. וזה מה שבא הכתוב לומר "חלקם נתתי אותה מאשי", "מאשי ה'" שהשיריים הם ממש מן האש מחלק גבוה. "קדש קדשים היא כחטאת וכאשם". אף שאין למנחה כלל שייכות לחטאת ואשם, אלא התורה באה לומר לנו שגדר אכילתה לכהנים אינה כחזה ושוק ותרומה, אלא היא נאכילת קדשי קדשים - כחטאת וכאשם, שהוא חלק גבוה. ועל כן דינם להיעשות מצה ולא חמץ. שגם החלק הנאכל לכהנים אסור לאכול חמץ, משום שהם מאשי וקדש קדשים.

כי לגבי מזבח אין שום מנחה באה חמץ, וכדכתיב (ויקרא ב, יא). "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ, כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה". ואפילו שתי הלחם שבאות חמץ מפרט שם הכתוב שמשום כך יש בה רק הקרבה לה' (דהיינו תנופה ונתינה לכהן), אבל אין בה הגשה אל פני המזבח ככל המנחות) אבל אין בה והקטרה למזבח. קרבן ראשית תקריבו אתם לה', ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח (שם).

וזה בא הפסוק בפרשת צו לבאר, דכשם שלגבי מזבח אין מקטירים חמץ לעולם, כך גם שיירי המנחות הנאכלים לכהנים, כיון שהם "מאשי" קדשי קדשים וחלק ה', אי אפשר לאכלם חמץ. "לא תאפה חמץ" מטעם ש"חלקם נתתי אותה מאשי, קדש קדשים היא כחטאת וכאשם". שכיון שאכילתם היא מאשי ונחשבת כהקטרה לכן אין לאפותה חמץ.

ויש לדון ב"שתי הלחם" בחג השבועות הנאכלים רק לכהנים, האם הם נאכלים כדן חלק גבוה, ויש להוכיח מפסוק זה, שאם היתה אכילתם בגדר אכילת גבוה, היתה אף היא קודש קדשים כחטאת וכאשם, והתורה אמרה "לא תאפה חמץ". וכשם שלמזבח אין שתי הלחם עולים כיון שהם באים חמץ, מאותו טעם איך יאכלוהו הכהנים כאכילת שיירי מנחות, שיש בו אותו דין של "חלקם נתתי אותו מאשי".

אלא בהכרח שאכילת זכרי כהונה בשתי הלחם, שונה מכל אכילת מנחות, שבוה אין אכילתם מחלק גבוה כחטאת וכאשם, אלא אכילתם היא אכילת חלק בעלים כבשר השלמים, וכמו בשר שלמי עצרת המונפים עמהם. וכתבתי בזה בארוכה במקו"א.

טבעי להיות יהודי

פרק כו - התמודדות האדם בחייו: יצר הטוב ויצר הרע

כאמור, בתורה מתוארים בהרחבה המצוות, כל מה שמוטל על האדם לעשות במעשה ובלב. אולם יש התייחסות מועטה בלבד למצב האדם בחייו, הקשיים וההתמודדות העומדים בפניו בבואו לקיים את התורה והמצוות, באים ברמיזה בפרשת "הבחירה". אולם בספרי משלי וקהלת ובפרט בחז"ל אנו מוצאים לכך ביטויים נוספים המחדדים את ההכרה במורכבות האדם,

כלומר שאנו רואים כבר חשיבה פנימית על האדם בעצמו, האדם שאנו מכירים אותו כיחידה אחת, הוא למעשה יצירה מורכבת, גוף ונשמה, שלמרות שהנשמה מורכבת ומאוחדת עם הגוף, אולם שאיפותיהם שונות. הגוף שואף למילוי צרכיו ותאוותיו, ואילו הנשמה שואפת לקיים את מצוות ה'. ומכאן נובעת ההתמודדות בחיי האדם, כיון שישנו מאבק בין הגוף והנשמה, מי ישלוט ויכוון את מעשי האדם. בחז"ל מתוארת תפיסת עולם לפיה קיימים בלב האדם שני יצרים, 'יצר הרע' ו'יצר הטוב'. זה מחדד יותר את ההכרה במורכבות האדם, לאמר: בלב האדם עצמו מתמודדים שני כוחות, יצר הטוב המכוון ושואף למצוות ומעשים טובים, ויצר הרע המכוון ושואף לחטאים ומעשים רעים.

בספרי המוסר של הראשונים ובפרט בספרי החסידות והקבלה, יש כבר הרחבה מפורטת במהותם של עניינים אלו. עד שנעשו לתורת מוסר שלימה, וישנם בספרים ביטויים נוספים שכולם מכוונים לאותו עניין כגון "נפש האלוקית" ו"נפש הבהמית", שנזכר לראשונה בשערי קדושה למהרש"ו, ובספר ה"תניא" הרחיב ופיתח עניין זה עד מאד¹.

תפיסת חיים זו מיישבת את נפש האדם למנוחתה, בהבינו שגם אם נכשל אין זה בהכרח שהוא רשע גמור, אלא יש בו צד רע, הוא הנקרא 'יצר הרע', המושך אותו בעוצמה למעשים שליליים, ולהתעלמות מן האמת. וגם בעת ההתמודדות עצמה יש בזה לתת בו כח, בדיעה שאין הוא עצמו שפל ומושחת, אלא יש בו כח זר לעצמיותו המושכו לרע, אולם הוא עצמו מסוגל להתרומם, ולא לאפשר לכח זה להגביר השפעתו אצלו. וכך אמרו בגמרא (שבת קה, ב) 'מאי קראה, לא יהיה כך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר, איזהו אל זר שיש בגופו של אדם, הוי אומר זה יצר הרע'. ועוד על דרך זה, בנוסח תפילת האמוראים בסיום תפילתם: (ברכות יז, א) 'רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות, יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם'. ופירש רש"י 'שאור שבעיסה - יצר הרע שבלבנו, המחמיצנו'.

ומה שמוטל על האדם הוא, להגביר את היצר טוב על היצר הרע, כלשון חז"ל (ברכות ה, א) 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר רגזו ואל תחטאו'. עוד אמרו (ברכות נד, א) 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' - בכל לבבך בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע'. ומבאר רבינו יונה (על הרי"ף ברכות מד, ב) [בפירוש הא'] דהיינו שיגביר את יצר הטוב על יצר הרע.

[וכן פירש הרמב"ם בפירוש המשנה: רוצה לומר להשיב אל לבו אהבת הא-ל ולהאמין בו, ואפילו בשעת העברה והכעס והאף שכל זה הוא יצר רע, כמו שאמר בכל דרכיך דעהו, אפילו בדבר עבירה'. וכפי הנראה שלדעתו גם קטע זה במשנה נאמר בקשר לקבלת הדין באהבה, כלומר שצריך האדם להתגבר על היצר המסיתו להתרעם ולהתמרמר על ההנהגה העליונה עמו, אלא צריך האדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה].

ותיקנו בסדר ברכות השחר לומר 'ואל ישלוט בנו יצר הרע'. ולעומת זה 'ודבקנו ביצר הטוב ובמעשים טובים'. ועוד אומרים בהמשך 'וכוף את יצרנו להשתעבד לך'. כלומר שישנם שני אופנים בהם האדם מתמודד עם היצר הרע, האחד הוא שלא לאפשר לו לשלוט על עצמו, והשני הוא לכפות את היצר להשתעבד לעבודת ה'.

וזה מביא אותנו להבנה נוספת בדרך ההתמודדות, וכפי שכתב רבינו יונה (שם) בפירושו הנוסף: 'עוד נוכל לומר שיצר הטוב הוא מדת הרחמנות וכיצא בזה, ויצר הרע נברא לאכזריות, וכשאדם אינו מרחם על הרשעים והוא אכזרי להם, נמצא שהוא עושה מצוה גדולה ועבודת השם עם יצר הרע'.

ולפי פירוש זה, 'יצר הרע' הנזכר אינו כח בנפש שמבקש לעשות רע בהכרח, אלא הם צרכי הגוף הטבעיים והרגשות הנגררים מהם בנפש, הפועלים לפי זרימת מהלכם הטבעית, וכשהאדם מניח את הדברים כטבען ואינו משתמש בכח השכל לבחון כל מעשה ונטייה, יימצאו נטיות שבעיקרם הם רעים, וזה נקרא יצר הרע, ויש מהם טובים. ועל כן יש פעמים שצריך להשתמש ביצר הרע, דהיינו בנטיות שהם שליליות ברובן, כמו כעס ואכזריות גאוה ותאוה. [ובהמשך נעסוק בנטיות אלו, שבדרך כלל נקראים בספרים "מידות", ובאופנים להתמודד עמהם]. ואכן ברוב המקומות בחז"ל הביטוי 'יצר הרע' הכוונה לכח התאוה, ובמיוחד "יצרא דעריות" המבלבל את הבריות ומעביר אותם על דעתם. ואמרו בזוהר (פרשת בראשית מט, א), שנברא יצר הרע לחזק את האהבה בין איש לאשתו.

¹ ובאמת צריך ביאור מדוע תפס ב"תניא" כעיקר, רעיון מחודש זה של 'שתי נפשות' שראשיתו רק במהרש"ו, במקום התפיסה המקובלת מחז"ל 'יצר הטוב, ויצר הרע', ויש להתבונן הרבה בעיקרי שיטתו המוסרית להבין מה המעלה שישנה באופן זה של ראיית הדברים.

ארבע פרשיות במחשבה ורעיון

בקונטרס 'איגרת הפורים' בארנו את גרדי ההלכה של קריאת ארבע פרשיות וכתבנו שהם תקנת חכמים לנהוג בחודש אדר בגדר "החודש אשר נהפך", חודש שכולו שמחה ויו"ט, ותיקנו לקרות בשבתותיו קריאות "בעניינו של יום", שעניינו של יום מן התורה ב"חודש אדר" הוא, שהם ימי הכנה לחודש ניסן, החודש המקודש לראש חדשים, ונקבע להקים בו את המשכן. וממילא ההכנות להקמת המשכן, ולחידוש תפקידם של בני ישראל בעבודת ה', הוא העניין של חודש אדר.

ומו"ר ב"ב מלך" כתב שזה דומה למה שנהגו ישראל קדושים מאז ימות הראשונים, שכל "חודש אלול" מיועד להכנה לחודש תשרי, החודש השביעי שהוא ירח האיתנים ומועדיו קדושים. וזה ממנהגא, אבל בתורה עיקר הקדושה היא בחודש ניסן, החודש הראשון, בו נעשו ישראל לעם לה' והוא נהיה להם לאלוקים. ובא לידי ביטוי בשנכנסו לפניו בברית על ידי קרבן פסח, והוא מצדו הציל אותם במכת בכורות וגאל אותם מעבדות לחירות. וכן בכל שנה חוגגים בהבאת קרבן פסח לחידוש שנתי של ברית העבודה לפניו, ועשיית חג המצות לשמחה על שהוא גואלנו התמידי. וכהכנה רבתי לחודש הקדוש הזה, קבעו חכמים שיהיה חודש אדר כולו בחינת ה'אלול' של חודש ניסן.

וראשית דבר הוא פרשת שקלים, שהשקלים מיועדים להקמת המשכן, ולקרבת התמידים, ששניהם זמנם בחודש ניסן, אלא שמשמיעין על השקלים מראש חודש אדר, וזה מה שאמרו בגמרא (מגילה יג, ב) שהקדימו שקלי ישראל לשקלי המן, שעל ידי ההקדמה נמצא החודש כולו כחודש המכין את חודש ניסן.

וקריאת פרשת זכור היא אמנם בעיקר כדי לסמוך זכירה לעשייה, זכירת מעשה עמלק לעשיית חג הפורים שהוא מחיית עמלק, אך גם זה יש לו שייכות לחודש ניסן, שכן כאמור חודש ניסן הוא זמן הקמת המשכן, ובכל שמה מחדשים את המקדש במידת מה על ידי הבאת מעות השקלים החדשים לצורך הקרבת התמידים. ויש תנאי נצרך להקמת המשכן שיהיה נמחה זרעו של עמלק.

נמצא שמצד אחד תרומת השקלים וההכנה לעבודת המקדש המתחלת בחודש ניסן היא נתנה את הכח לנצח את קטרוג המן. אך יש גם קשר בין הדברים מצד שני, שמחיית עמלק היא המאפשרת את בניין עם ישראל המחודש בכל שנה ושנה.

שכן אמרו בגמרא (סנהדרין כ:): 'תניא רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה'.

וסדר זה הוא בדיוק, כמו שאמרו: 'ואיני יודע איזה מהן תחילה כשהוא אומר כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה וכו', ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחילה או להכרית זרעו של עמלק תחילה, כשהוא אומר והניח לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' וגו' הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחילה, וכן הוא אומר וכו'.

ואכן כך היה שתחילה מינו להם מלך ורק לאחר שנתמנה שאלו נצטוו להכרית את זרעו של עמלק. ורק לאחר מכן נצטוו לבנות להם בית הבחירה. וב'אגרת הפורים' (שביבים 6) בארנו שמלחמת עמלק ביסודה שייכת לאחרית הימים ותיקון השלם, וזה בחינת 'מחר' שנוכח במלחמת עמלק, כי כילוי הרע עד תומו, יתקיים כהכנה לשלימות השם והכסא, דהיינו מלכות ה' השלימה והמתוקנת בימות המשיח. אלא שעל ידי גזירת המן ונס פורים, התערור הדבר בשעתו לבוא למערכה מיד, בבחינת 'יבוא המלך והמן היום'. ולכן מחיית עמלק שייכת דווקא לחודש האחרון בשנה, שזה הייעוד והתיקון השלם, שבסוף הדברים נוכח למחיית הרע עד תומו, אולם סוף זה נעוץ בהתחלה החדשה של תקופת השלימות העתידה.

ומאז ואילך מתעורר מעין עניין זה בשרשו בכל שנה ושנה, ומוחים אותו מעט מעט, עד לקץ הימים בו יהיה השם שלם והכסא שלם, ויכלה זרעו של עמלק, ואז נבוא למלכות ה' ולמקדש האחרון בתפארתו. וזה סוד חודש אדר, שאף שהוא האחרון בשנה, הוא חודש ההתנוצצות וההכנה לחודש הראשון של השנה הבאה.

והנה יש בזה דבר מוקשה, שמצד אחד בכדי לבנות את בית המקדש נצרך תחילה להכרית זרעו של עמלק. אך דא עקא שיש כאן, כי בכדי לנצח במלחמת עמלק נצרכים לכוחו של בית המקדש, כפי שמצינו בעניין השקלים. וזה בבחינת צבת בצבת עשויה. אכן העצה היא שתחילה פותחים בשקלים דהיינו שמתחילים עם ההכנות והרצון וההחלטה לבנות את בית המקדש ולהקריב קרבנות, ובכח הרצון הזה מצליחים להתגבר על עמלק. ואז כאשר גברו על עמלק ניתן לגשת לבניין בית המשכן בחודש הראשון ולהתחיל את שנת הקרבנות.

ובכל שנה ושנה חוזרים על כל המהלך בסדר זה, תחילה פרשת שקלים לבטא את ההכנות והרצון להגיע לבניין המשכן ושנת הקרבנות בראש חודש ניסן. ובכח זה של הקדמת השקלים מגיעים לפרשת זכור ופורים והיינו למעין מחיית עמלק של לעתיד לבוא. והשלב הבא לקראת העתיד לבוא הוא פרשת פרה, שביארנו סודה בפרשת חוקת (גיליון מס 5), שיש בה רמז לתחיית המתים, כלומר שאחר שיתקיים כילוי זרעו של עמלק, ונבוא לניצחון מוחלט על הרע, עד שאין לו תקומה, יבוא השלב של 'בלע המוות לנצח', ואז תעבור רוח הטומאה מן הארץ. ולכך רומזת טהרת הפרה.

ואחר כך באה פרשת החודש, שהיא קבלת חודש ניסן גופו, החודש הראשון חודש העבודה שמקדשים אותו, בכך שבעשור לוקחים את השנה, ובארבעה עשר שוחטים אותו לשם קרבן פסח, ובלייל חמשה עשר אוכלים את הבשר בסעודת הברית על מצות ומרורים - "אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח".

"התחברות"

עלון לחידושי תורה בהלכה ומקרא ורעיונות
בהשקפה ובמחשבת היהדות

מאשר חנני ה' - יחיאל משה ורטהיימר

לקבלת העלון ולהערות: hitchbrut@gmail.com

ממפעלות

בית המדרש "טוב לבב"

לשמו ולזכרו וברוחו

של הגאון רבי לייב מינצברג זצ"ל

בעל "בן מלך".